

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: ..... Adress: .....
 Söken: Y S T A D Berättat av: Fru Johanna Svensson
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1865 i Ystad

Register:

Fastlagen sid.1
 Slå katten ur tunnan 1
 Hygieniska förhållanden 2
 Fångvärd 2
 Köllor 3
 Garverier 3
 Födelsedagsfirande 4
 Marknader 5
 Jul 6-7
 Bakning 6
 Stjärngossar 7
 Påsk 8
 Picka ägg 8
 Bäckhästen 8,11
 Pingst 9
 Utflykter 9
 Midsommar 9
 Katta-Frun 10
 Loppan 10
 Biddingen 10

Maran 12

M. 9138: 1.

ACC. N:R. _____

Landskap: S k å n e ..... Upptecknat av: Walter Welin.....

Härad: ..... Adress: .....

Spöken: Y S T A D ..... Berättat av: Fru Johanna Svensson.....

Uppteckningsår: 1942 ..... Född år 1865 i YSTAD.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-]-

Ska' jag berätta om årets helger så får jag väl börja med fastlagen, och tala litet om hur den firades här i Ystad. Jo, då slog man katten ur tunnan. Det förekommer inte nu, men förr skedde det under högtidliga former. Jag har själv sett på det där spektaklet många gånger. Man höll till ute vid Karantänen vid skogen, där nu Persson har sin fabrik. De red kring en tunna, som hängde i en stång, och så slog de allt vad de orkade till s katta-kräket flög iväg. De ridande var klädda i runda hattar med röda band. Några masker hade de inte. Man sprang efter och såg på det där redan som barn. Här var många upptåg på den tiden. Jag minns så långt tillbaka som 1873. Här nere vid teatern var nöjesplats redan då. Det kom olika taskspelarsällskap, och ofta spände de upp en lina ute i det fria, och en lindanserska visade sina konster. Dessa förevisningar ägde oftast rum på kvällarna. Ja, det var en egendomlig tid. Rätt som en lindanserska visade sina

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 9138:2.

Landskap: S k å n e ..... Upptecknat av: Walter Welin .....
 Härad: ..... Adress: .....
 Söcker: Y S T A D ..... Berättat av: Fru Johanna Svensson .....
 Uppteckningsår: 1942 ..... Född år 1865 i Ystad .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-2-

graciösa konstern kunde det hända att en fru här i kvarteret öppnade fönstret och hällde ut en stor slaskhink med smutsvatten och annat elände i...Hygien kunde man då rakt inte tala om. De som stod för nära fick maka sig undan bäst de hann. Eljest fick de sina kläder alldeles nersmorda av innehållet i spannen. Det var också så och så med befolkningen. Där Sorgenfri nu är var det s. k. "tjyvahålet". Där bodde en vaktare, som satte in "tjyvar". Det var fängelse. Det var mest halvvuxen ungdom som sattes in där. Ibland kunde det hända, att någon av ens pojkbekanta burades in på detta egendomliga sätt, men det var inte värre än att man kunde smyga sig dit och sticka in karameller till de stackars fångarna. Den som vaktade dem hette Westerdahl. Där satte de också in alla som var fulla. Sedan flyttades denna "kurrabur" till dammen, där nu Änkehuset ligger. Vid Klosterdammen låg förr också ett allmänt tvätthus. Klostret, som nu är så välrestauret, var förr ett

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 9138:3.

Landskap: S k å n e ..... Upptecknat av: Walter Welin .....
Härad: ..... Adress: .....
Söcken: Y S T A D ..... Berättat av: Fru Johanna Svensson .....
Uppteckningsår: 1942 ..... Född år 1865 i Ystad .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-3-

simpelt magasin. De hade "cigoria" i det. Där uppe vid Klostret var en källa, och där var trappor dit ned. Det rann alltid friskt vatten och dit brukade de gå från alla håll och kanter för att hämta vatten och för att träffa sina fästemen. Så tog man och ändrade det. Källan flyttades ända bort till magasinet. Det lilla hålet vid dammen, det är nu allt som finns kvar av den gamla fina källan, som var en sådan brännpunkt för alla Ystadbor förr i tiden. Strax intill låg på den tiden ett hus, där man också kunde banka tvätten. Där inne i huset var bänkar i två rader och där stod man och bankade sin tvätt. Mitt framför är ett garveri. Det var garveri förr i tiden också. Jag är nämligen född i det huset, så jag minns det alldeles särskilt. Garveriet hade Grönvall. Det var en släkting till fröken Grönvall. Barnen Tor och Lars Grönvall övertog det. Jag har varit och serverat vid många middagar hos deras far. Här ute

Skriv endast på denna sida!

M. 9138:4

ACC. N:R. _____

Landskap: S k å n e ..... Upptecknat av: Walter Welin.....
 Härad: ..... Adress: .....
 Söken: Y S T A D ..... Berättat av: Fru Johanna Svensson.....
 Uppteckningsår: 1942 ..... Född år 1865 i Ystad

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-4-

där jag nu pekar/vid Harmonigatan/ var en port, på den hade stora
kar, som de la ner hudarna i. Grönvalls hade stora födelsedags-
fester. Då var jag alltid hos gamle Grönvall. Det var fina mid-
dagar med sju, åtta rätter mat och tre, fyra sorters vin. Vackra
tal hölls också, som jag ju nu inte kommer ihåg. Jag har också
serverat ute på officersmässan, när de hade sina tillställningar.
Jag tjänade i 7½ år hos överste Hornas, som var släkt med apoteka-
re Smith, den gamle Salomon Smith. När Hornas hade födelsedags-
gillen så var det alltid supé på kvällen. Musikuppvaktning före-
kom aldrig vid hans födelsedagar. Det var bara i en enda familj,
där man alltid hade musikuppvaktning vid födelsedagar, och det
var hos Smith. Det kan jag lugnt säga, för jag har varit hos
alla de fina familjerna som flicka. Det var bara hos Smith, som
födelsedagsmusik förekom. Inte ens när någon högre militär fyllde
år hade de musik. Annars var dragonerna ett gammalt fint rege-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 9138:5

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Johanna Svensson
Uppteckningsår: 1942 Född år 1865 i Ystad

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-5-

mente, som kunde spela.

Men här var stora marknader förr. Handeln bedrevs på Västerport. På Österport hade de alltid djuren, kor och hästar. Så hade de förstås varor hela vägen vid skolgården. På hösten salufördes här oändliga mängder med grönsaker, och då brukade invånarna gå dit och köpa upp allt vad som behövdes för den långa vintern. Då kom jungfrurna från familjerna med stora korgar och de fylldes med morötter, kål, potatis och alla möjliga sorters lök och andra grönsaker. Men sedan blev här affärer som började handla med grönsaker, och kommersen flyttades in i bodarna i stället. På torget hade de alltid glasvaror. Det höll i sig länge, även sedan affärerna börjar handla med sådant. Det var smålänningar som kom ned från de småländska glasbruken, och de kunde egentligen aldrig fatta, att även skåningar kunde handla med glas, så de kom ned många år efter det varenda människa köpte i affärerna.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 9138:6.

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Johanna Svensson
Uppteckningsår: 1942 Född år 1865 i Ystad

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-6-

Vi hade alltid på vår gård egen gris, som vi slaktade till jul. Grisen hade vi i stia, och dessutom hade vi hönshus med höns och änder. Dessutom hade vi duvor. Trots att vi hade djur, så var här så rent och snyggt på gården. Men det var inte överallt man höll fint, inte. Det fanns ingen hälsovårdsnämnd som övervakade vad man hade för sig inne på gårdarna. Till julen bakade vi först och främst. Vi bakade praktiskt taget allt som behövdes. Vi satte i deg hemma, och så gick vi till en bagare och fick bakat. Här var Cronsiö och Tysell. Vi hade ett stort baktråg, som vi stod och älte i. Här var öppen skorsten på den tiden, så vi kunde inte baka hemma. Vi stöpte däremot inte ljus hemma, men det var där de som gjorde. Morfar dog i koleorn. Mor berättade för oss hur det gick till. Han arbetade på ett magasin, och på eftermiddagen vid tre-tiden kom han hem och hade kramp. Mor gick omkring och tvättade hos folk. Vi levde i små omständigheter på den tiden. Trots det

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M. 9138:7

Landskap: S k å n e ..... Upptecknat av: Walter Welin.....
 Härad: ..... Adress: .....
 Socken: Y S T A D ..... Berättat av: Fru Johanna Svensson.....
 Uppteckningsår: 1942 ..... Född år 1865 i Ystad.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-7-

fick vi alltid julklappar, och de kastades in. Tomten är av senare datum. Man fick inte heller så storartat som nu för tiden. Far gick på gjuteriet i många år och se'n kom han till järnvägen. Man var sannerligen inte bortskänd på den tiden. Man var så glad när man fick en bit grovt bröd med litet sirap. Ännu gladare var man när man fick en "husar". Det var en skiva grovt bröd med rökat fläsk på. Julgran hade vi alltid vid julen. Om man hade ett aldrig så litet hem eller aldrig så trångt hade vi julgran. I granen hängde vi äpplen och kakor. Nu hänger de grannlåt i den, men det gjorde aldrig vi. Så kom släkten - när den blev bjuden - och så rystes granen och man kalasade på godsakerna som man hängt i den. Någon dag under julen var alltid släktingarna tillsammans, det hörde till.

-Förekom det stjärngossar?

-Om det fanns stjärngossar? Det har ju min far varit! Han gjorde

Skriv endast på denna sida!

M. 9138:8.

ACC. N:R. _____

Landskap: S k å n e ..... Upptecknat av: Walter Welin .....
Härad: ..... Adress: .....
Söcken: Y S T A D ..... Berättat av: Fru Johanna Svensson .....
Uppteckningsår: 1942 ..... Född år 1865 i Ystad .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-8-

stjärnor till sina bröder och de gick sedan omkring och sjöng i husen. Det var till stor glädje för glyttarna på den tiden. Det hände när min far var ung, innan han kom på gjuteriet. Far var född 1840 och dog 1926. Far hette Sven ~~in~~ och gick med stjärnan många år under åttiotalet. När stjärngossarna så kom i husen så gav man dem litet av vad man hade råd till.

Vid påsken rullade vi ägg som barn. Vi gick också omkring och pickade ägg. Ägget man pickade med var hårdkokt men inte färgat på något sätt. Det var ett helt vänligt ägg. Så kastade vi ungdomar boll och spelade topp och rullade skyttlar på våren, så fort det var torrt.

De gamla talade ibland om hemska saker, t. ex. Bäckhästen. Uppe i Norra Promenaden gick man över en å och likaså nere vid Godtemplarhuset. De gamla sade, att Bäckhästen höll till nere i ån. De skrämde oss ofta med Bäckhästen.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 9138: 9.

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Adress:
 Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Johanna Svensson
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1865 i Ystad

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-9-

Vid pingst packade man alltid ihop en korg med mat och dryck och gick till Sandskogen. Wendt har anlagt Sandskogen. Vi brukade också vid pingst gå till Krageholm. I de finare familjerna blev alltid tjänarna bjudna att resa med häst och vagn pingstdagen. Man gjorde en liten utflykt, oftast till Krageholm.

Vid midsommar då gick man och dansade kring majstången. Här nere på nuvarande teaterplatsen hade de då majstång. Sedan blev där byggt och det nöjet försvann. Man fick då gå till Missunna. De hade majstång på flera ställen. Det var de enda nöjen de hade på hela sommaren. Här var inget Folkets Park på den tiden. In-vånarna gick ofta ut till fiskarnas majstång och sedan brukade man hålla på och dansa kring majstången om lördagarna tills den var alldeles vissen.

Ja, här var många roliga individer på den tiden. Här var Grisen Berggren. Han var bokbindare i sig själv men blev synner-

Skriv endast på denna sida!

ACC. Nr.

M. 9138:10

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Adress:
 Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Johanna Svensson
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1865 i Ystad

-10-

ligen försupen och förfallen. Han brukade alltid ha sin flaska med sig, och ur den tog han sig en klunk när det passade sig. Så var här Skitta-Bengta, som rådde om Harmonien, Katta-Frun, som var en gammal skådespelerska, som blivit utvisslad. Loppen eller Karolona Lundqvist. Här var ett Hotel Harmonien, där det fanns allehanda lätta flickor, som tog emot karlar om lördagskvällarna. Biddingen kom alltid hit ner om kvällarna och i regel var han full.

-Nu skall jag tvätta löskragarna, skrek han till Mor Bengta, en gammal gumma, som rådde om huset. Hon tog emot alla lösdrivare och landsstrykare. Där var också vackra flickor, och om nätterna var där ett förfärligt liv. Det låg ju alldeles här intill, så jag minns det mycket väl som barn. Ryllingen var Harmoniskans son, Mor Bengtas son. Utanför huset satt Mor Bengta på en sten och var full. Lundbladskan var ett annat lösaktigt fruntimmer i det här kvarteret. Sjöfolket kom ofta upp i dessa usla hål, där man tog

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR. M 9138: 11.

Landskap: S k å n e ..... Upptecknat av: Walter Welin
Härad: ..... Adress: .....
Socken: Y S T A D ..... Berättat av: Fru Johanna Svensson
Uppteckningsår: 1942 ..... Född år 1865 i Ystad

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-II-

pengarna från dem. Nu när jag talar om detta elände, så erinrar jag mig litet mer om Bäckhästen. När man gick över bron i Norra Promenaden, skulle man alltid spotta tre gånger, ty eljest kom Bäckhästen och tog en. En murare på Norrevärn, som brukade komma hit ner till Harmoniskan brukade tala mycket om Bäckhästen och berättade det där för oss barn. Han hade själv ridit på Bäckhästen, sade han. Det hade gått så till, som jag nu säger. Han hade en kväll kommit gående vid ån. Rätt som han gick hade han sett en liten dimslöja. Han gick närmare, men i det samma växte dimslöjan till ett stort djur. Det var Bäckhästen. Bäckhästen sparkade med bakbenen och hux flux satt muraren på hästen. Det bar iväg rakt ner i ån, djupare och djupare. "Gud i himlen, hjälp mig", skrek muraren. När han/muraren/ vaknade till sans låg han i kanalen och sprattlade. Det var förstås en gång när han var full, men själv förnekade han det. Han hade varit spik nykter, påstod han. Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 9138:12.

Landskap: S k å n e ..... Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: ..... Adress: .....
 Socken: Y S T A D ..... Berättat av: Fru Johanna Svensson
 Uppteckningsår: 1942 ..... Född år 1865 i Ystad

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-12-
 Maran talade de också om. Man skulle sätta skorna utåt från sängen, när man gick och lade sig, ty eljest hoppade maran upp i sängen och pinade en hela natten. Vättar sprang på marken. Såg man ljusa klädesstumpar på en buske så skulle man kasta en kniv i busken. Så hittade man pengar. Det var ett säkert tecken att det fanns pengar på en plats, om man såg ljusa lågor slå upp ur jorden. Westerdahl var en gubbe, som troddes kunna göra sådana där konster. En dag stod Westerdahl vid ån och hade en lång snodd, som han släppt ner i vattnet. En polis kom i sakta mak och blev intresserad.

-Vad gör Westerdahl?, frågade han.

-Jag metar ål, svarade Westerdahl.

Polisen trodde faktiskt att Westerdahl kunde metar ål här i Ystad. Westerdahl var bara en stor spjuver, som hade roligt av att lura polisen.

Skriv endast på denna sida!

M. 9138:13.
ACC. N:R. _____

Landskap: S k å n e ..... Upptecknat av: Walter Welin
Härad: ..... Adress: .....
Söcken: Y S T A D ..... Berättat av: Fru Johanna Svensson
Uppteckningsår: 1942 ..... Född år 1865 i Ystad

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-13-

Jag har serverat i de fina familjerna i 48 år. Sakomon Smith hade stora musikfester. Några märkvärdigheter inträffade aldrig vid dessa tillställningar. Det var fin mat, musik, mycket folk men inte annat. Jo, nu minns jag en sak till, när jag kom att nämna Smith. De hade förr stora bröllop på rådhuset och den stora Knutsfesten gick också av stapeln där. De vigdes på rådhuset och hade sedan också bröllopsmiddagen där. På rådhuset var olika som hade serveringen, där var fru Nilsson, fru Lundgren och fröken Jönsson. De ha också haft stora maskerader på nya teatern, Jag har själv varit med och serverat på dessa tillställningar. När de invigde Klostret var jag med och serverade champagne. Det var Lachman, som ordnade det där. Där var greve de la Gardie, konsul Borg och flera andra kända Ystadsmannar. Hos konsul Borg har jag också serverat. På den tiden hade de kalas, som de inte ha nu. På Saltsjöbaden har jag arbetat sedan det bara var en trälåda.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 9138: 14.

Landskap: S k å n e ..... Upptecknat av: Walter Welin .....
Härad: ..... Adress: .....
Söcken: Y S T A D ..... Berättat av: Fru Johanna Svensson .....
Uppteckningsår: 1942 ..... Född år 1865 i Ystad .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-14-

Saltsjöbaden var bara liten när jag var ung. Det är sta'n som
från början byggt den. Jag har serverat i alla herrgårdarna
här omkring också.

Skriv endast på denna sida!